

Krant

Driemaandelijks tijdschrift voor natuur- en milieueducatie in Vlaanderen

39ste jaargang nr. 1 januari – februari – maart 2009

Uitgegeven door het Centrum Voor Natuur- en milieueducatie vzw • ISSN 0771-291X • V.U.: P. Stryckers, Appelmansstraat 12 bus 6, 2018 Antwerpen • Kantoor van afgifte: Antwerpen X •

De CVN-Krant verschijnt in: maart - juni - september - december • Abonnementen en redactie: Appelmansstraat 12 bus 6, 2018 Antwerpen, tel.: 03-226 02 91, fax: 03-233 59 97, e-mail: info@c-v-n.be • url: www.c-v-n.be

INHOUD

BIODIVERSITEIT IN
JOUW GEMEENTE

NIEUWS UIT
DE PROVINCIES

BOEKBESPREKINGEN

KORT GENOTEERD

‘MAURICE DE NATUURGIDS’ KLAPT UIT DE BIECHT!

CVN vroeg acteur Peter Van den Eede naar de achtergronden van zijn opmerkelijk optreden als ‘Maurice de natuurgids’ in de VRT-succesreeks ‘Van vlees en bloed’ die enkele weken geleden werd uitgezonden. Lees het interview binnenkort exclusief op onze webstek www.c-v-n.be.

In juni vorig jaar stelde ik hier al de vraag: doen we/ze het of doen we/ze het niet? Het ging daarbij uiteraard over de aanhoudende fusiebesprekingen tussen CVN en Natuurpunt Educatie. Nu is het zeker: de fusie gaat niet door. Op de bijzondere algemene vergadering van CVN in december laatstleden werd door de vertegenwoordigers van Natuurpunt Educatie en Natuurpunt nochtans krachtig gepleit voor het voortzetten van de besprekingen. Als gevolg daarvan werden in januari ontwerpstatuten en een ontwerp van samenwerkingsovereenkomst tussen Natuurpunt en de nieuwe vormingsinstelling voorgelegd aan de besturen van CVN en Natuurpunt (Educatie). Op beide vergaderingen werd duidelijk dat de tijd nog niet rijp is. Nogal wat bestuurders van CVN vrezen dat fusie op een opsorping door Natuurpunt zal neerkomen; bij Natuurpunt bestaat bij sommigen de angst dat een te onafhankelijke vormingsinstelling de belangen van Vlaanderens grootste natuurbehoudsvereniging niet voldoende zal ondersteunen. Het is geweten: angst is een slechte raadgever. Daarom werd in onderling overleg beslist om de fusiepiste te verlaten. Maar van in het begin werd door alle partijen gesteld dat het mislukken van de fusiebesprekingen meteen ‘plan B’ in werking zou stellen: het actualiseren en versterken van de samenwerkingsovereenkomst die CVN al in 1999 met het toenmalige NME-De Wielewaal (nu Natuurpunt Educatie) had afgesloten. Het bestuur van CVN heeft dit inmiddels bevestigd maar staat op het standpunt dat een nieuwe samenwerkingsovereenkomst met Natuurpunt Educatie maar zin heeft als ze ook door Natuurpunt wordt onderschreven. Hopelijk wordt dit gerealiseerd voor eind van dit jaar, want dan moet CVN een nieuw beleidsplan schrijven met het oog op de volgende decretale beleidsperiode 2011-2015.

Paul Stryckers, directeur CVN

Tandemopleiding ‘biodiversiteit in mijn gemeente’

CVN is al enkele jaren de opleidingspartner binnen Tandem, het steunpunt van natuur- en milieuverenigingen naar de lokale besturen. Dit in het raam van de Samenwerkingsovereenkomst 2008-2013 die door een grote meerderheid van de 308 Vlaamse gemeenten met het Vlaamse Gewest werd afgesloten. In 2010 zal biodiversiteit ruim onder de aandacht komen. 2010 is immers het streefjaar van de actie Countdown 2010. Ook de lokale besturen hebben hierin een grote verantwoordelijkheid. Lokale milieueraden en organisaties kunnen dit onder de aandacht brengen en hier mee hun schouders onder zetten. In verband hiermee ontwikkelde CVN een vorming ‘biodiversiteit in jouw gemeente’, bestemd voor lokale natuur- en milieuvrijwilligers. Ter kennismaking deze bijdrage.

Biodiversiteit

Op de Wereldconferentie in Johannesburg (2002) beloofden de wereldleiders om het hallucinant tempo van biodiversiteitsverlies aanzienlijk terug te schroeven tegen 2010. De Europese leiders legden de eigen lat –terecht– nog wat hoger. Europa wil het biodiversiteitsverlies op eigen grondgebied stoppen tegen 2010. Dat is de zogenaamde ‘Countdown 2010’ doelstelling. Of in andere woorden: aftellen tot 2010. Om de overheden te herinneren aan hun belofte hebben verschillende actoren de handen in elkaar geslagen in het Countdown

2010 netwerk. Om de terugval van de biodiversiteit te stoppen is er nog werk aan de winkel. Wereldwijd, maar vast en zeker ook bij ons. Dat wordt in het jongste natuurrapport (november 2007) nogmaals bevestigd. De oorzaken van decennia aan achteruitgang zijn immers niet weggenomen. Zelfs als er hier en daar positieve evoluties merkbaar zijn, blijven vernesting, verzuring en versnippering ver boven de kritische grenzen uitstijgen. En daar komt nog bij dat de klimaatwijziging een bijkomende druk legt op de natuur. De Vlaamse natuur verschaalt verder en als het huidige beleid aanhoudt, ziet het er ook in de toekomst niet te best uit.

Gemeenten op de drempel van 2010

Het ziet er niet naar uit dat de doelstelling om het biodiversiteitsverlies te stoppen zal gehaald worden. Het is wel zeker dat biodiversiteit de komende maanden en jaren hoog op de agenda zal staan. Er zullen studiedagen georganiseerd worden, er zal persaandacht zijn,

er zullen internationale bijeenkomsten georganiseerd worden. Voor de lokale milieuraad is al die aandacht een ideale gelegenheid om zelf de verantwoordelijkheid op te nemen, én om de gemeente op haar verantwoordelijkheid te wijzen. Zodat wij in 2010 kunnen laten zien dat kleine acties grote resultaten kunnen hebben. En dat het biodiversiteitsverlies wel degelijk kan gestopt worden, als iedereen maar een inspanning doet. Ook gemeenten kunnen helpen om het roer om te gooien. Binnen het ‘Countdown 2010’-netwerk zijn heel wat steden en gemeenten actief. 21 wereldsteden verenigden zich zelf in ‘Lab’: local action for biodiversity. Zie <http://www.iclei.org/> Maar ook de veel kleinere Vlaamse steden en gemeenten hebben heel wat mogelijkheden om actie te ondernemen voor de biodiversiteit: Zij beheren veel openbare domeinen en gronden, ze staan in rechtstreeks contact met de burgers, ze hebben een belangrijke rol bij het vergunningen- en planingbeleid,...

Het behoud en de ontwikkeling van kleine landschapselementen zoals heggen is een hoofdplicht van de regionale landschappen. Dit zijn samenwerkingsverbanden van de provincie, gemeenten en particuliere organisaties (foto Paul Stryckers).

Verschillende soorten natuur

‘Natuur’ is geen homogene categorie. Er zijn niet alleen veel vormen van natuur; er zijn ook verschillende gradaties van verwevenheid met andere functies. Belangrijk is dat verschillende vormen van natuur een verschillende aanpak vergen.

- **Natuur om in te leven, te werken en te spelen**
Een groene en gevarieerde omgeving bevordert het welzijn van bewoners. Je kunt er wandelen of sportief bezig zijn en ze maakt een stad, dorp of wijk mooier en aantrekkelijker. Het is ook niet toevallig dat veel bedrijven zich graag vestigen in een ‘mooie omgeving’ en dat burgers meer geld over hebben voor een huis met groen of water voor de deur. Ook speelweides en stadsrandbossen behoren tot deze categorie.
- **Duurzame en robuuste natuur in grote met elkaar verbonden natuurgebieden**
Veel planten en dieren kunnen maar overleven in grotere en met elkaar verbonden natuurgebieden. Vooral de riviervalleien bieden hier prachtige kansen. Weliswaar ligt voor de totstandkoming van dit soort netwerken de verantwoordelijkheid voornamelijk bij de Vlaamse en provinciale overheden. Toch kunnen ook gemeenten waar

dit aan de orde is, helpen door het behoud en de ontwikkeling van grotere natuurgebieden op hun grondgebied te steunen. Niet alleen de biodiversiteit is erbij gebaat, de pracht van een groots landschap verhoogt in belangrijke mate de aantrekkingskracht van de gemeente.

- **Natuur is overal, ook in het agrarisch gebied**
Indien Vlaanderen zijn landschappen en de biodiversiteit wil behouden, zal ook in het landbouwgebied actie moeten ondernomen worden. Akker- en weidevogels hebben het de voorbije decennia zeer moeilijk: door de schaalvergroting, de intensivering en het verdwijnen van geschikte broedplaatsen. Concreet betekent dit dat er een minimum aan permanente natuurinfrastructuur (o.a. kleine landschapselementen en erosiestroken) moet zijn. Ook een aangepast bermbeheer en oeverbeheer kan bijdragen aan het behoud en het opkrikken van de biodiversiteit op het platteland.

Inventariseren...

Op www.natuurpunt.be/lokale-biodiversiteit wordt opgevolgd wat de Vlaamse gemeenten doen voor het behoud van de biodiversiteit. De aandachtpunten en actievoorstellen zijn onderverdeeld in 4 grote categorieën: ‘ruimte voor natuur’,

Biodiversiteit staat centraal in de Week van de Aarde die van 19 tot 26 april 2009 wordt georganiseerd door Bond Beter Leefmilieu met een hele reeks partners, waaronder Natuurpunt. Raadpleeg de webstek van Bond Beter Leefmilieu voor alle details. Op **zondag 19 april 2009** wordt de Week van de Aarde op gang geschoten met een grote biodiversiteitshappening in het natuurgebied De Kalkense Meersen in Schellebelle en Kalken. Dit is in Vlaanderen één van de toplocaties voor natuurbehoud en -ontwikkeling langs de Schelde. De bezoekers worden er ondergedompeld in de ‘woeste’ riviernatuur via wandelingen, boottochten en nog veel meer. Iedereen die in Vlaanderen betrokken is bij milieu en natuur, is die dag welkom in de Kalkense Meersen.

Programma: www.natuurpunt.be/kalkensemeersen.

‘natuur en landschap invullen met bedreigde soorten’, ‘aandacht voor soorten in de omgeving van de mens’ en ‘een zorg voor iedereen’.

Het is niet de bedoeling om gemeentes te *ranken*, wel om een leidraad te bieden voor een lokaal debat: wat gebeurt er al in jouw gemeente? Wat kan er nog bijkomend gebeuren? Ook voor milieuraden is dit een nuttig instrument om het huidige beleid te evalueren en om suggesties te doen voor nieuwe initiatieven. Hoeveel actiepunten voert jouw gemeente nu al uit? Zijn er rubrieken waar de gemeente zeer slecht scoort? Waar moet de gemeente een tandje bijsteken? Welke bijkomende acties zijn op korte termijn mogelijk? En welke op iets langere termijn?

... en actie

In de aanloop naar de lokale verkiezingen van 2006 vroeg de milieubeweging dat gemeenten samen met hun inwoners werk zouden maken van meer natuur in de gemeente: groene tuinen en straten, grachten met natuurlijke oevers, aaneengesloten natuurgebieden... Het is belangrijk dat gemeenten natuur en biodiversiteit als een ‘troef’ zien: door te investeren in de natuur scheppen ze een aangepaste leef- en werkomgeving, creëren ze nieuwe recreatieve mogelijkheden en versterken ze de eigen identiteit van de gemeente. Dat investeren in natuur en landschap loont, bleek recent nog uit Nederlands onderzoek ‘*Investeren in het Nederlandse landschap*. *Opbrengst: geluk en euro’s*’ waarvan het rapport aan de bevoegde minister werd overhandigd.

Natuur om in te wonen en te werken

In de brochure ‘Natuur in jouw gemeente – handen uit de mouwen voor groene tuinen, straten en buurten’ vind je heel wat inspiratie en tips over wat de gemeente kan doen om de lokale biodiversiteit een duw in de rug te geven.

De gemeente kan initiatieven ondernemen om nog meer mensen te overtuigen om hun tuin natuurvriendelijk in te richten. Mogelijke acties zijn:

- organisatie van of deelname aan behaagacties en inheemse plantenbeurzen
- communicatie over het belang van natuurlijke tuinen voor vlinders en vleermuizen
- voorbeeldtuinen in de kijker plaatsen, b.v. door het organiseren van een tuinenfiets-tocht of een wedstrijd.

De gemeente werk maken van groenere straten en wijken:

- door het aannemen van een groennorm
- door de aanleg van geveltuintjes aan te moedigen
- door lokale soortbeschermingsprojecten, zoals voor zwaluwen of amfibieën
- door het bermbeheer af te stemmen op bedreigde soorten.

Waar mogelijk moet de gemeente zich daarvoor aansluiten bij bestaande initiatieven, van natuurbeschermingsorganisaties of van regionale landschappen.

Pesticidengebruik

Mensen gebruiken sinds jaar en dag pesticiden om onkruid of plagen te lijf te gaan. Die producten werken (vaak) goed, maar je spuit veel meer dood dan alleen het onkruid of de plaag zelf. Ze verstoren de natuurlijke voedselketen en als het regent spoelen bestrijdingsmiddelen met het regenwater mee de natuur en de riolen in. Zo komen ze in het oppervlaktewater, in de bodem en in het grondwater terecht. De gemeentelijke overheden zijn gebonden door het Pesticidenreductiedecreet (Decreet van 21 december 2001). Volgens dit decreet mogen openbare besturen sinds 2004 geen pesticiden meer gebruiken, tenzij ze dit in een afbouwplan grondig motiveren. De voorbije jaren is het decreet soms onder vuur komen liggen. Het zou te duur zijn om de open ruimte pesticidenvrij te beheren. Anderen klagen over ‘het onkruid’. Laat ons de discussie eens vanuit een andere invalshoek benaderen: voor

Holle wegen zijn bijzondere landchapselementen met hoge biodiversiteit (foto Raoul Van Gastel).

veel soorten, onder andere vlinders, is het ‘onkruid’ in bermen en parken van levensbelang. Als we moeten kiezen tussen vlinders of pesticiden, dan is de keuze toch rap gemaakt. Of? In de brochure ‘Dag, vlinders in de berm’ vind je heel wat tips voor een vlindervriendelijke inrichting van bermen, taluds en restgronden.

Robuuste natuurgebieden

Liggen er in de gemeente natuurgebieden, Habitatrichtlijngebieden, Vogelrichtlijngebieden, VEN-gebieden? Doet de gemeente al het mogelijke om die gebieden te beschermen? In de biodiversiteitsbevraging worden onder andere de volgende suggesties gemaakt:

- de gemeente heeft een subsidiëringsbesluit voor de aankoop door natuurverenigingen van natuurgebieden met rode lijstsoorten en prioritaire habitats binnen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, VEN- en IVON-gebieden en uitbreidingszones van reservaten;
- de gemeente besteedt jaarlijks minstens 1 euro per inwoner aan (het subsidiëren van) aankopen van natuurgebied;
- de gemeente neemt concrete maatregelen om het natuurgebied te beschermen tegen de milieudruk van aangrenzende percelen;
- de gemeente neemt haar verantwoordelijkheid om overtredingen in het natuurgebied tegen te gaan (stropen, zwerfafval, illegale crossen...).

Natuur in het landbouwgebied

De gemeente neemt of ondersteunt initiatieven om de biodiversiteit in het landbouwgebied te ondersteunen. Bijvoorbeeld door een actieve landschapsplanning en landschapsbeheer, door aandacht voor kleine landchapselementen en natuurwaarden langs trage wegen, door een natuurvriendelijk beek- en grachtenbeleid. Die facetten kunnen ook onder de aandacht gebracht worden bij het vergunningenbeleid en bij de bespreking van het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan.

Charters en adoptie van een soort

In Vlaams-Brabant ondertekenen steeds meer gemeenten een ‘biodiversiteitscharter’. De ondertekenende gemeenten engageren zich onder andere om binnen de gemeente meer aandacht te besteden aan biodiversiteit en in het bijzonder aan gebieds- en soortgerichte maatregelen. Zo kan er gewerkt worden aan soortbeschermingsacties rond de ‘rode lijstsoorten’ of het steunen in de aankoop of beheer van natuurgebieden. Ze beloven ook om daarvoor samen te werken met de plaatselijke natuurvereniging, en om de nodige mensen en middelen vrij te maken voor de goede opvolging van het aangegane engagement. Er is een basisversie van het charter. Maar de tekst wordt natuurlijk nog waardevoller als de gemeente en de lokale natuurbeweging de tekst aanpassen

aan de lokale situatie en de lokale noden. Ze kunnen zich daarbij baseren op de 100 actiepunten van de Natuurpunt-biodiversiteitsbevraging. Het is de bedoeling dat de gemeente stappen vooruit zet met betrekking tot die rubrieken waar ze ondermaats scoort. De ondertekening gebeurt bij voorkeur op een feestelijk moment, waarop ook de pers wordt uitgenodigd.

De milieuraad in actie

De milieuraad –of de verenigingen die in de milieuraad vertegenwoordigd zijn– kunnen ook zelf actie ondernemen. Je vindt een heel aantal actie-ideeën in de brochure ‘Natuur in jouw gemeente – handen uit de mouwen voor groene tuinen, straten en buurten’ (te vinden op www.tandemweb.be > publicaties):

- ondersteunen van biodiversiteitsacties van de natuurbeweging
- je leden tips geven voor natuurvriendelijke tuinen
- ondersteunen van een soortbeschermingsactie, b.v. van een typische stadsoort als de Gierzwaluw, of van een typische landbouwsoort als de Boerenzwaluw.

De milieuraad kan biodiversiteit als aandachtspunt voor ogen houden, in ongeveer alle adviezen die hij geeft. Wat is de impact van een nieuw subsidiesysteem op de gemeentelijke biodiversiteit? Maakt de gemeente maximaal gebruik van de mogelijkheden van de samenwerkingsovereenkomst, om de biodiversiteit op haar grondgebied te ondersteunen? Anderzijds kan de milieuraad op eigen initiatief suggesties doen voor een ambitieus gemeentelijk biodiversiteitsbeleid.

Verwijzingen

De brochure ‘Natuur in de gemeente – handen uit de mouwen voor groene tuinen, straten en buurten’ vind je op www.tandemweb.be > publicaties. Op www.natuurpunt.be/lokalebiodiversiteit vind je de verwijzing naar de biodiversiteitsbevraging, en naar brochures en fiches over lokale soortbescherming. Het biodiversiteitscharter van Natuurpunt Oost-Brabant: www.countdown2010.be Meer informatie over de toestand van de natuur vind je in het tweejaarlijkse natuurrapport. De teksten en grafieken zijn downloadbaar via www.nara.be

Ellen Vandenplas

Biodiversiteit?

Biodiversiteit is de afkorting van ‘biologische diversiteit’ en staat voor de hele verscheidenheid aan levensvormen, genen en ecosystemen. Het is dus eigenlijk een ander woord voor de natuur. Hoe groter de biodiversiteit, hoe beter voor ons allemaal. Want het is door die enorme verscheidenheid dat ecosystemen veerkrachtig zijn, en ons in de meest uiteenlopende omstandigheden zuiver water, zuivere lucht en

grondstoffen leveren. Maar het gaat niet goed met die biodiversiteit. Zeeën raken leeggevisd en verzuren, tropische bossen verdwijnen in een angstaanjagend tempo, onze rivieren zijn gekanaliseerd en ingebuisd. Daardoor raakt onze planeet steeds meer ontregeld: voedselketens raken verstoord, overstromingen, aardverschuivingen...

De opleiding ‘Biodiversiteit in jouw gemeente’

vond dit jaar al plaats in Gent. Leuven en Berchem volgen zeer binnenkort. Informeer of nog plaatsen beschikbaar zijn.

Leuven, 30 maart 2009: Jeugdherberg De Blauwput, Martelarenlaan 11a te 3010 Leuven. Van 19u30 – 22u30.

Berchem, 1 april 2009: Cultureel Centrum Berchem, Driekoningenstraat 126 te 2600 Berchem. Van 19u30 – 22u30.

Inschrijven kan via www.tandemweb.be, via info@tandemweb.be of via de Tandemfoon op 02/282.19.40.

Met inhoudelijke vragen kun je terecht bij Ellen Vandenplas, CVN, tel.: 03/226.02.91, e-mail: ellen.vandenplas@c-v-n.be

In het beheer van wegbermen spelen gemeenten, zeker in het buitengebied, een grote rol (foto Paul Stryckers).

BOEK-BESPREKINGEN

BOTANISCH WOORDENBOEK

Wat begon met een gestencilde lijst in 1979 –ja, fotokopiëren was toen nog niet zo gewoon!– en in 1985 een gedrukte Wetenschappelijke Mededeling van KNNV werd, is nu uitgegroeid tot een echt boekje met verklaring en vertaling van floristische termen. Iedere beginnende natuurgids kent ze wel, en bijt er soms ook zijn tanden op stuk: de botanische

termen die in de plantenbeschrijvingen van flora's worden gehanteerd. In sommige flora's worden heel wat van die termen ook verklaard; andere zoals de *Flora van Heukels* zijn eerder karig met hun toelichting. De nieuwe uitgave probeert zoveel mogelijk termen te verklaren, ook die welke eerder in oude literatuur voorkwamen omdat oude botanische boeken nog erg waardevol kunnen zijn. Van de Nederlandse termen worden de bijbehorende Engelse, Duitse of Franse equivalenten gegeven. Waar beschikbaar is tevens een Latijnse vertaling weergegeven. De termen staan gegroepeerd volgens groei- en levensvormen, plantenonderdeel (blad, bloeiwijze, vrucht, enz.), systematiek, floristiek e.a., kleuren, voor- en achtervoegsels, afkortingen en symbolen. Indien nodig –zoals bij bladvormen en bloemvormen– zijn duidelijke tekeningen toegevoegd. Achteraan staan alle termen in de vijf talen in een alfabetisch register zodat ze meteen terug te vinden zijn. Ik heb zo'n vermoeden dat dit boekje een ruime verspreiding gaat kennen onder de lezers van deze krant!..

Eggelte, H. (2008) Botanisch woordenboek, verklaring en vertaling van floristische termen, uitg. KNNV Uitgeverij, Zeist, 196 p., genaaid, met zwart-wittekeningen, ISBN 978 90 5011 289 5, prijs: € 19,95.

P.S.

VELDWERKPAKKET DERDE GRAAD LAGER ONDERWIJS

Het Provinciaal natuureducatief centrum 'De Kaaihoeve' (Oost-Vlaanderen) publiceerde een veldwerkpakket rond natuur, milieu en duurzame ontwikkeling voor de derde graad lager onderwijs. Het is eerste instantie uitgewerkt voor veldwerk op De Kaaihoeve zelf, maar kan na enige aanpassingen ook op andere plaatsen gebruikt worden. Het uitgangspunt is dat een onbewoond eiland wordt ontdekt in de Atlantische oceaan. Dit komt in realiteit overeen met de directe omgeving van De Kaaihoeve. De leerlingen moeten er als wetenschappers onderzoekjes gaan uitvoeren. Het is een zeer volledig pakket dat (aspirant-)begeleiders heel wat praktische tips en overwe-

gingen meegeeft. Het is duidelijk het resultaat van veel ervaring die op het terrein werd opgedaan, getuige b.v. een hoofdstuk over 'wegwerken van beginnersprobleempjes' en de lange lijst met 'aandachtspunten waar de begeleider een meerwaarde kan bieden'. Voor wie veldwerk overweegt, is dit een heel handige publicatie. Want veldwerk is helemaal iets anders dan even een dagje uit met de kinderen!.. In hoeverre komt educatie voor duurzame ontwikkeling aan bod? Bij het doornemen van het eigenlijke veldwerkgedeelte kun je je niet van de indruk ontdoen dat het om een traditionele NME-activiteit gaat –waar, het weze ten onvervloede herhaald, niets mis mee is!– waar een internationaal sausje overheen gegoten is. Het EDO-aandeel zit 'm vooral in de ideeën voor naverwerking. Zo worden de onderzoeksresultaten samen gebracht in een 'wereldconferentie over de aanwezige natuur- en landschapswaarden en toekomstige mogelijkheden van eiland X'. Een dergelijke werkvorm doet aan het bekende 'Jongerenparlement' denken dat in een aantal Vlaamse

(secundaire) scholen wordt georganiseerd. Het is niet de bedoeling dat deze 'conferentie' ook op De Kaaihoeve plaatsvindt. Het veldwerkpakket gaat ervan uit dat de leerkracht na dien op school voor de naverwerking instaat. Er worden alleszins heel wat suggesties aangereikt. Eerst en vooral rond het gegeven dat alles samenhangt, met een heel grondig uitgewerkt 'invloedweb'. Andere suggesties gaan over armoedebestrijding, burgerzin, verantwoordelijkheid, democratie/ goed bestuur, vrede en veiligheid, ethiek, rechtvaardigheid, mensenrechten, plattelands- en stadsontwikkeling, culturele diversiteit, gezondheid, gendergelijkheid, productie- en consumptiepatronen, bedrijfsverantwoordelijkheid, landschapsdiversiteit, milieubescherming, biodiversiteit en beheer van natuurlijke hulpbronnen. Dit alles uiteraard op het niveau van de doelgroep. Slotsom: De Kaaihoeve heeft een stevig en origineel werkstuk afgeleverd dat concrete ondersteuning kan bieden voor 'traditionele' veldwerkactiviteiten én dat ideeën aanreikt voor EDO als verbreding van de

De Onderzoeker

Veldwerkprogramma rond natuur, milieu en duurzame ontwikkeling voor de derde graad lager onderwijs

resultaten van het veldwerk. EDO-methodieken op het terrein zelf zijn niet echt uitgewerkt. EDO blijft in dit geval afhankelijk van de inspiratie en (vooral) de motivatie van de leerkracht, in zijn eigen klas. Maar met dit veldwerkpakket moet dat zeker lukken.

Verstraete, A. e.a. (2008) De Onderzoeker, veldwerkpakket rond natuur, milieu en duurzame ontwikkeling voor de derde graad van het basisonderwijs, uitg. Provincie Oost-Vlaanderen, te bestellen tegen € 5,00 bij De Kaaihoeve, kaaihoeve@oost-vlaanderen.be

P.S.

NIEUWS UIT DE PROVINCIES

ANTWERPEN

Provinciaal educatief medewerker: Bea Verreet

DE GAGEL JUBILEERT

De natuurvereniging en CVN-gidsen De Gagel (Mol – Balen) vieren dit jaar hun 25-jarig bestaan. Naar aanleiding hiervan organiseren zij een speelse, ludieke en attractieve 'dubbel jubileum fietsrally' door het Molse groen. Er zijn twee lussen uitgewerkt. Een ten zuiden van het Kempens kanaal van 41 km met 20 meerkeuzevragen en eentje door en om Postel van 33 km eveneens met 20 meerkeuzevragen. Je kunt ze apart of allebei doen. Deelnemen kan van april tot oktober 2009. Dankzij ruime sponsoring zijn er waardevolle prijzen te winnen.

De deelnemingsformulieren kun je aan €1 bekomen aan de balies van Toeristische Dienst Markt Mol, Ecocentrum De Goren, Huize Colibrant Abdij Postel, tijdens de openingsuren of gratis downloaden op www.bloggen.be/degagel

PROVINCIALE CURSUSMEDEWERKERSDAG

Noteer nu al in je agenda: zondag 28 juni. Het wordt alleszins een boeiend programma om niet te missen!

SLOTZITTING ANTWERPSE CURSUSSEN NATUURGIDS

Op 6 februari vond in het Ecohuis te Borgerhout de slotzitting plaats van de cursussen natuurgids die vorig jaar werden georganiseerd in de Antwerpse ZOO, in Hove en in het ecohuis zelf. 31 cursisten ontvingen het natuurgidsdiploma en 13 een leerbewijs. Het gevarieerde feestprogramma bood o.m. voorlezen van poëzie en verhalen, een voordracht over orchideeën in België en

toespraken van de directeur van het Ecohuis en de voorzitter van CVN. Dank aan de permanente begeleiders Nicky Caplin, Frans Druyts, Walter Suys, Guido Van Steenberghe en Thérèse Verschueren!

LIMBURG

Provinciaal educatief medewerker: Petra Haesen

NIEUWE WEBSTEK LIMBURGSE NATUURGIDSEN

De webstek van de Limburgse Natuurgidsen is aan een tweede leven begonnen. Dankzij de kundige inzet van Kris Van de Zande werd hij in een nieuw kleedje gestoken. Je vindt er alle informatie over de werkgroep, de cursussen,

de vormingsactiviteiten en allerlei nieuwtjes.

Je kunt je nieuwsgierigheid niet langer bedwingen? Surf naar www.limburgsenatuurgidsen.be

IN MEMORIAM JOS ELSÉN

Op 24 januari overleed te Zonhoven Jos Elsen. Hij was de eerste gediplomeerde natuurgids in Limburg.

GABY VERVANGT TIJDELIJK PETRA

Begin dit jaar ging provinciaal educatief medewerker Petra Haesen in bevallingsverlof. Ondertussen is ze de fiere moeder van een zoon Alexander. Momenteel vervangt Gaby Lormans haar op het provinciaal secretariaat. Gaby deed dit al

eens eerder, twee jaar geleden, en is dus goed vertrouwd met de CVN-werking. Proficiat Petra en welkom Gaby!

OOST-VLAANDEREN

Provinciaal educatief medewerker: Pieter Blondé

VERVOLGMODULE EDO IN EEN NATUUR-EXCURSIE

Zoals aangekondigd in vorige CVN-krant maken we momenteel werk van een vernieuwd aanbod rond EDO. In Oost-Vlaanderen (De Helix) gaat op 7 mei de driedaagse vervolgmodule: duurzame ontwikkeling op maat van de natuurgids van start. Deze vervolgmodule toont dat duurzame ontwikkeling geen ver-van-mijn-bedshow is maar integendeel vlot toepas-

baar is in elke natuurwandeling. Cursisten leren tijdens deze cursus alles over inhouden en werkvormen geschikt om duurzame ontwikkeling in hun eigen wandeling aan bod te brengen. Mis het niet!

WEST-VLAANDEREN

Provinciaal educatief medewerker: Ann D'heenede

OPLEIDING WERVEND SCHRIJVEN

De erg succesvolle opleiding die CVN in het raam van Tandem organiseert komt nu ook naar West-Vlaanderen. In deze vorming vertrekken we volledig vanuit de lezer. Hoe bekijkt die je tekst? Wat gebeurt er dan in zijn hersenen? Wat is er nodig om hem aan te zetten tot lezen of tot een andere actie? De vorming gaat met andere woorden over direct, persoonlijk en overtuigend formuleren, over tekstopbouw en over versnellers in je 'ongevraagde communicatie'. We behandelen tijdens deze dag geen droge theorie. Integendeel: je eigen ledenblad, nieuwsbrief of folder gaan onder het mes. Je krijgt er persoonlijke tips en adviezen bij. **Roeselare, 16 mei 2009**, Provinciaal Noord-Zuid Centrum, Hugo Verriestlaan 22 te 8800 Roeselare. Van 13u30 – 17u00 **Inschrijven via** www.tandemweb.be, via info@tandemweb.be of via de Tandemfoon op 02/282.19.40.

De kersvers gediplomeerden van de cursus te Hove poseren fier met hun begeleiders Nicky en Walter (foto Olga Ianova).

WEEK VAN 15 JUNI -
CURSUS NATUUR-
IN-ZICHT BEERNEM

In de week van 15 juni organi-
seren we in het Bezoekerscen-
trum Bulskampveld (Beernem)
de cursus Natuur-in-zicht. Van
maandag tot en met vrijdag is
er elke morgen een theorieles.
In de namiddag trekken we
erop uit in de streek. De folder
en andere informatie kun je be-
komen bij CVN West-Vlaanderen.
Er zijn logies in de buurt te vinden.

KORT
GENOTEERD

GESLAAGDE STUDIE-
DAG ‘EDO VOOR HET
ONDERWIJS’

Tijdens dit symposium in Brussel
op 20 januari 2009 werd
bekeken welke kansen EDO
voor het leerplichtonderwijs in
Vlaanderen heeft. De deel-
nemers aan dit symposium kre-
gen een aantal inzichten,
praktische suggesties en con-
crete aanknopingspunten mee
om in de praktijk met Educatie
voor Duurzame Ontwikkeling
aan de slag te gaan. Het sym-
posium was een initiatief van
het Departement Leefmilieu,
Natuur en Energie i.s.m. het
Departement Onderwijs en
Vorming. Ook CVN bereidde
deze studiedag mee voor en
leidde de workshop: ‘EDO:
meer of anders?’ in goede
banen.

*Meer info over de resultaten
van dit symposium kun je vin-
den op: [http://www.lne.be/
themas/natuur-en-milieueducatie/
algemeen/edo/edo-info/
studiedagen/edo2009jan20/
symposium-educatie-voor-duur-
zame-ontwikkeling](http://www.lne.be/themas/natuur-en-milieueducatie/algemeen/edo/edo-info/studiedagen/edo2009jan20/symposium-educatie-voor-duurzame-ontwikkeling)*

NME-INVENTARIS

Op zoek naar een organisatie of
een infrastructuur met NME-
aanbod? Dan is de NME-inven-
taris van de Cel NME van de
Vlaamse Overheid iets voor jou.
Je kunt op zoek gaan naar NME-
aanbod op basis van materialen,
onderwerpen, doelgroepen, acti-
viteiten, infrastructuur, type
NME-centrum of type organisa-
tie. Ook een NME-agenda en
NME-vacatures maken deel uit
van de databank.

Surf naar <http://nme.milieuintfo.be>

WORKSHOP
PROEVERTJES

Natuurgidsen François Van
den Broeck en Hilde Goossens
geven dit voorjaar elk een work-
shop proevertjes in de
natuur. Inschrijven noodzakelijk!
De workshop van François gaat
door op vrijdag 29 mei om 19u
aan Parking Drie Koningen in het
provinciaal domein Bulskamp-
veld. Op vrijdag 5 juni is de
workshop van Hilde. Deze start
om 19u in Wenduine aan de

MINDER VERSCEIDEN-
HEID IN VLAAMSE
NATUUR

In Vlaanderen wordt de natuur
steeds meer homogeen.
Dit blijkt uit de brochure
Natuurindicatoren 2008 van
het Instituut voor Natuur- en
Bosonderzoek (INBO). De voor-
naamste oorzaken van dit ver-
lies aan biodiversiteit zijn nog
altijd versnippering en vermes-
ting. De klimaatverandering en
uitheemse soorten worden een
steeds groter probleem.
22 indicatoren geven aan hoe
de toestand van de natuur in
Vlaanderen zich verhoudt tot
de Europese doelstelling om
het verlies aan biodiversiteit te
stoppen in 2010. Het beleid re-
sulteert hier en daar in verbe-
teringen, maar zonder extra
inspanningen zullen de doel-
stellingen niet tijdig gehaald
worden. Op de site
www.natuurindicatoren.be
kunt u de evolutie van de
Vlaamse natuur op elk moment
volgen. Nieuwe informatie is
bijvoorbeeld dat de oppervlak-
te bossen met een beheerplan
in 2007 sterk steeg. In deze
bossen gaat er veel aandacht
naar de instandhouding van de
natuur, goed nieuws voor
onder andere de bosvogels.
In de bossen zitten trouwens
steeds meer vogels, onder
andere spechten.
De aan zoet water gebonden
biodiversiteit herstelt zich (b.v.
vissen), maar de globale kwali-
teit van onze rivieren blijft ver
onder de Europese norm. Langs
de Zeeschelde noteren we bij
veel watervogels na jaren toe-
name een terugval (bv. Tafe-
leend) – deze vogels deden het
beter in een meer verontreinigd
milieu: de afname van hun aan-
tal maakt deel uit van een lang-
zaam herstel van biodiversiteit.
Hier worden geleidelijk de
resultaten duidelijk van de
waterzuivering in Brussel.

tramhalte aan de molen. Deze
laatste workshop is bijna volzet.
Maar kijk in de volgende krant
ook uit naar haar winterworkshop.

PROVINCIALE
CURSUSMEDE-
WERKERSDAG

De provinciale cursusmedewer-
kersdag voor West-Vlaanderen
zal plaatsvinden op 11 november
in VBC De Otter in Diksmuide.
Noteer dit alvast in je agenda!
Meer informatie volgt.

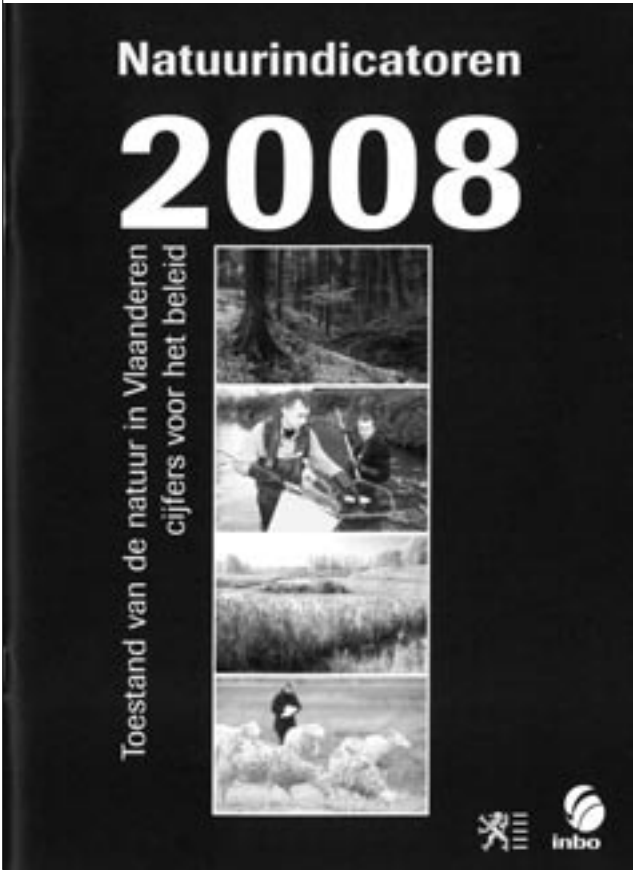
OPROEP

Zijn er natuurgidsen met erva-
ring over een inhoudelijk of me-
thodisch domein? Wil je andere
natuurgidsen of geïnteresseer-
den hier rond opleiden? Aarzel
dan niet om mij contact te con-
tacteren! Voor 2010 ben ik op
zoek naar interessante en boei-
ende workshops.

De ecologische voetafdruk van
de Vlaming is groter dan wat
de aarde per persoon te bieden
heeft. Wat het maatschappelijk
draagvlak voor natuur betreft,
is het beeld min of meer
stabiel: een groeiend aantal
Vlamingen sluit zich aan bij een
natuurvereniging, iets minder
mensen dan vroeger bezochten
een bos- of natuurgebied.
De natuur wordt steeds meer
homogeen: zeer specifieke leef-
gebieden met hun rijkdom en
variëteit aan fauna en flora
gaan achteruit (b.v. bloemrijke
graslanden), en maken plaats
voor minder divers gebied
waarin algemene soorten zich
uitbreiden (bv. kraaien). Zeldzame
soorten verdwijnen: 981 van de
bijna 3500 onderzochte soorten
lopen het gevaar op termijn uit
Vlaanderen te verdwijnen,
bijvoorbeeld de Veldleeuwerik.
Dat verlies aan biodiversiteit in
Vlaanderen wordt nog steeds
veroorzaakt door vermessing
(te veel stikstof in het milieu,
vooral veroorzaakt door land-

bouw, energie en transport) en
versnippering (te kleine en ge-
ïsoleerde natuurgebieden). Dit
probeert men te verhelpen met
beleidsinstrumenten, bijvoor-
beeld beheerovereenkomsten
met de landbouwers. Bovenop
de ‘traditionele’ problemen
komen twee nieuwe bedreigin-
gen die een Europese en zelfs
mondiale aanpak vereisen: de
klimaatwijziging en de toevloed
van uitheemse soorten. Per jaar
duiken gemiddeld 25 vreemde
soorten op in Vlaanderen – ze
geraken hier op eigen kracht of
werden ingevoerd door mensen.
Bepaalde soorten vormen een
bedreiging van onze inheemse
soorten. De bestrijding ervan is
vaak een dure zaak.

*De brochure ‘Natuurindicatoren
2008’ is te downloaden
via de webstek
www.natuurindicatoren.be.
Het INBO moedigt de overname
van gegevens en afbeeldingen
aan, mits de bron wordt
vermeld.*

ABONNEMENT CVN-KRANT

Een abonnement op de CVN-krant is in principe gratis.
U moet u altijd aanmelden als abonnee, via mail,
telefoon, fax of brief.
We nodigen u wel uit om een vrijwillige bijdrage te
betalen. Dit helpt ons niet alleen het tijdschrift maar
ook de kosten te drukken. We zijn zo vrij om tweemaal
per jaar een overschrijvingsformulier mee te sturen:
in het eerste (maart) en derde (september) nummer.
Dit gebeurt automatisch naar alle abonnees. Een for-
mulier in september betekent niet dat u –mocht u dit
wensen– nog niet zou betaald hebben...
*Opgelet: betalen geldt niet als aanmelding voor een abon-
nement. Gelieve dit steeds te doen op de manier zoals hier-
boven aangegeven!*

INFO

CVN-LANDELIJK SECRETARIAAT:

Appelmansstraat 12 bus 6, 2018 Antwerpen
03/226.02.91, fax 03/233.59.97, info@c-v-n.be
www.c-v-n.be

Stafmedewerkers:

Paul Stryckers, directie, redactie CVN-krant
paul.stryckers@c-v-n.be
Ilse Snoeck, administratie
ilse.snoeck@c-v-n.be

Stella Van Hofstraeten, ondersteuning vrijwilligers
stella@c-v-n.be
Ellen Vandenplas, IKZ, lokaal duurzaam beleid en EDO
ellen.vandenplas@c-v-n.be

CVN IN DE PROVINCIES:

ANTWERPEN

Educatief medewerker: **Bea Verreet**
Appelmansstraat 12 bus 6, 2018 Antwerpen
03/226.02.91
bea.verreet@c-v-n.be

LIMBURG

Educatief medewerker: **Petra Haesen**
CVN-Werkgroep Limburgse Natuurgidsen
Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk
011/26.54.82
cvn.limburg@telenet.be

OOST-VLAANDEREN

Educatief medewerker: **Pieter Blondé**
Geen provinciaal secretariaat
055/33.54.49
pieter.blonde@c-v-n.be

VLAAMS-BRABANT

Educatief medewerker: **Christy Vanfraechem**
Villa Coremans, Gelrodeweg 2, 3200 Aarschot
016/35.30.96
christy.vanfraechem@c-v-n.be

WEST-VLAANDEREN

Educatief medewerker: **Ann D’heedene**
Beenhouwerstraat 7, 8000 Brugge
050/82.57.26
cvn.westvlaanderen@skynet.be